

Potrebe starijih osoba u općini Orebić

Pernjek, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:147156>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Iva Pernjek

POTREBE STARIJIH OSOBA U OPĆINI OREBIĆ

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024. godina

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Iva Pernjek

POTREBE STARIJIH OSOBA U OPĆINI OREBIĆ

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Ana Štambuk

Zagreb, 2024. godina

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Starenje stanovništva	2
2.1. Starost i vrste starenja.....	2
2.2. Eriksonova teorija psihosocijalnog razvoja.....	3
3. Socijalna isključenost	4
4. Uloga lokalne zajednice kao pružatelju usluga i pomoći starijim osobama	5
4.1. Institucionalni i izvaninstitucionalni oblici skrbi za starije.....	6
4.1.1. Primjer dobre prakse.....	7
4.2. Dnevni boravak za osobe starije životne dobi.....	8
4. Cilj i istraživačka pitanja	9
5. Metoda	9
6.1. Sudionici.....	9
6.2. Prikupljanje podataka.....	11
6.3. Etička načela	12
6.4. Obrada podataka	13
7. Rezultati istraživanja i rasprava	13
7.1. Potrebe starijih osoba iz perspektive osoba starije životne dobi u općini Orebić	14
7.2. Potrebe starijih osoba iz perspektive osoba koje pružaju usluge starijim osobama u općini Orebić.....	20
7.3. Percepcija starijih osoba za potrebom za dnevnim boravkom u općini Orebić ...	24
7.4. Praktične implikacije i ograničenja istraživanja.....	28
8. Zaključak	31
9. Literatura	32

Potrebe starijih osoba u općini Orebić

Sažetak:

Suvremene usluge kroz koje se zadovoljavaju potrebe starije osobe sve se češće odvijaju izvan institucionalnog okvira, s posebnim naglaskom na poboljšanje kvalitete života i socijalne uključenosti starijih osoba u zajednici. Ovaj rad istražuje potrebe starijih osoba u općini Orebić, iz perspektive samih starijih osoba i osoba koje pružaju usluge starijim osobama, uz poseban naglasak na potrebu za dnevnim boravkom. Cilj istraživanja bio je dobiti uvid u potrebe starijih osoba te analizirati kako dnevni boravak može odgovoriti na te potrebe. Istraživanje je provedeno metodom polustrukturiranih intervjua s uzorkom od devet ispitanika – šest starijih osoba i tri osobe koje pružaju određene usluge starijima. Rezultati su pokazali da starije osobe izražavaju snažnu potrebu za socijalnom interakcijom, društvenim prostorom te organiziranim aktivnostima i podrškom, ali i potrebom za domom za starije. Stručnjaci naglašavaju vrlo slične potrebe te ukazuju na važnost dnevnog boravka kao rješenja za smanjenje socijalne izolacije i poboljšanje kvalitete života starijih osoba. Kao glavni izazovi istaknuti su nedostatak adekvatne infrastrukture i podrške lokalnih vlasti. Unatoč tome, rezultati istraživanja ukazuju na to da bi uvođenje dnevnog boravka značajno pridonijelo socijalnoj isključenosti i zadovoljstvu starijih osoba u općini Orebić.

Ključne riječi: *starije osobe, potrebe, dnevni boravak, socijalna uključenost, zajednica*

The needs of elderly people in the municipality of Orebić

Abstract:

Services that meet the needs of elderly individuals are increasingly provided outside institutional frameworks, with a special focus on improving the quality of life and social inclusion of older adults in the community. This study investigates the needs of elderly

people in the municipality of Orebić from the perspectives of both the seniors themselves and the service providers, with a particular emphasis on the need for a day care center. The aim of the research was to gain insight into the needs of elderly individuals and to analyze how a day care center can address those needs. The research was conducted using semi-structured interviews with a sample of nine respondents—six elderly individuals and three service providers. The results showed that older adults express a strong need for social interaction, communal spaces, organized activities, and support, as well as an interest in nursing home services. Experts highlighted very similar needs and pointed to the importance of a day care center as a solution for reducing social isolation and improving the quality of life for older adults. The main challenges identified include a lack of adequate infrastructure and support from local authorities. Despite this, the research results indicate that the introduction of a day care center would significantly contribute to reducing social isolation and enhancing the well-being of elderly individuals in the municipality of Orebić.

Keywords: *elderly people, the needs, daily care, social inclusion, community*

Izjava o izvornosti

Ja, Iva Pernjek, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Iva Pernjek

Datum: 18.09.2024.

1. Uvod

Starenje stanovništva postaje sve izraženiji globalni izazov, čime nameće potrebu za prilagodbom socijalnih i zdravstvenih politika te za razvojem infrastrukture koja će odgovoriti na specifične potrebe starijih osoba. Promjene poput umirovljenja, smanjene fizičke aktivnosti, gubitka socijalnih uloga i izolacije dodatno otežavaju prilagodbu na starenje. U ruralnim sredinama, poput općine Orebić, ti su izazovi dodatno naglašeni zbog geografske izolacije, slabije prometne povezanosti i ograničene dostupnosti socijalnih usluga. Nedostatak adekvatne skrbi za starije osobe, uključujući nedostatak domova za starije osobe, jedan je od ključnih problema u Orebiću. Ovaj nedostatak infrastrukture prisiljava mnoge starije osobe da se oslanjaju na pomoć članova obitelji ili da traže smještaj u udaljenim ustanovama, što dodatno povećava njihovu izolaciju i osamljenost.

Upravo zbog toga ključno je osigurati sustav podrške koji omogućuje starijima da ostanu aktivni, uključeni u društvene aktivnosti i povezani sa svojom zajednicom. Povećanje dostupnosti usluga za starije osobe, uključujući uvođenje dnevnog boravka, predstavlja jedno od mogućih rješenja za ublažavanje problema koji proizlaze iz nepostojanja lokalnog doma za starije osobe. Ovakva usluga omogućila bi starijim osobama da ostanu u svom domu i zajednici, pružajući im podršku i poticaj za aktivno sudjelovanje u svakodnevnom životu.

Ovaj se rad fokusira na analizu potreba starijih osoba u općini Orebić, s posebnim naglaskom na potrebu za dnevnim boravkom, koji bi mogao ponuditi rješenje za mnoge od njihovih svakodnevnih izazova. Kroz kvalitativno istraživanje provedeno s dvije skupine ispitanika – starijim osobama i pružateljima usluga – analizirani su ključni čimbenici koji utječu na njihovu svakodnevicu, kao i njihove percepcije o uvođenju dnevnog boravka. U kontekstu ruralne sredine, kao što je Orebić, organizacija takvih prostora i usluga predstavlja ključan korak prema unapređenju kvalitete života starijih osoba. Rad nastoji pružiti dubinski uvid u izazove s kojima se suočavaju starije osobe u Orebiću te ponuditi prijedloge za unaprjeđenje njihove kvalitete života.

2. Starenje stanovništva

Starenje stanovništva karakterizirano je povećanjem udjela starijih osoba u ukupnoj populaciji, uz istovremeno smanjenje udjela mladih. Prema podacima Ujedinjenih naroda, do 2050. godine se očekuje da će populacija starijih od 60 godina dostići 2,1 milijardu, što je gotovo trostrukoviše u odnosu na 2017. godinu (UN, 2023.).

Hrvatska se posebno suočava s ovim izazovom jer je jedna od najstarije države po udjelu stanovništva u Europi (Jedvaj i sur., 2014.). Točnije, prema posljednjem popisu broja stanovnika (DZS, 2021.), više od 20% stanovništva starije je od 65 godina, što Hrvatsku svrstava među najstarije nacije u Europi. Osim toga, prema podacima, Hrvatska od ukupnog broja stanovnika ima najveći udio stanovništva u dobi od 65 i više godina. Možda naizgled navedni podaci još uvijek ne stvaraju velike probleme, no ako pogledamo socijalne, ekonomske i zdravstvene sustave, itekako možemo zaključiti da povećanje broja starijeg stanovništva donosi značajne implikacije. Laklija i sur. (2008.) istražuju trendove u skrbi za starije osobe u Hrvatskoj, uspoređujući ih s praksama u zemljama Europske unije. Dok mnoge zemlje EU imaju razvijenije sustave socijalne skrbi, Hrvatska se suočava s izazovima poput nedostatka financijskih resursa, neadekvatne infrastrukture i nedovoljne koordinacije među pružateljima usluga. U zemljama EU, usluge za starije osobe su često bolje integrirane i dostupne, što rezultira boljom kvalitetom života za starije osobe (Laklija i sur., 2008.). Starenje stanovništva predstavlja izazov koji zahtijeva sveobuhvatan pristup kako bi se osigurala kvaliteta života starijih osoba, a ono podrazumijeva multisektorski pristup koji uključuje zdravstvene, socijalne, ekonomske i infrastrukturne mjere.

2.1. Starost i vrste starenja

Definiranje starosti i starenja često naglašava razliku između kronološke dobi i tri vrste starenja: biološkog, psihološkog i socijalnog starenja. Kronološka dob označava broj godina koje je osoba proživjela, dok biološka dob odražava fiziološko stanje tijela, koje može biti različito od kronološke dobi (Zloković i Zovko, 2020.). Kronološka dob, koja se obično definira granicom od 60 ili 65 godina, najčešće se doživljava kao „prekretnica“

u kojoj pojedinci doživljavaju značajne promjene u socijalnim ulogama, poput prelaska u mirovinu (Galić i Tomasović Mrčela, 2013.). Ove promjene su nerijetko praćene funkcionalnim prilagodbama koje utječu na svakodnevne aktivnosti i društvene interakcije. Takve promjene mogu uključivati prilagodbu novim životnim okolnostima i izazovima povezanim sa starenjem, što zahtijeva specifične socijalne i zdravstvene intervencije za održavanje kvalitete života (Galić i Tomasović Mrčela, 2013). Starenje je individualan proces i predstavlja jedinstveno razdoblje u razvoju svake osobe. Promjene koje donose različite životne faze doživljavamo na različite načine. Na primjer, prelazak iz igre u školske obaveze može se odvijati različito za svako dijete, baš kao što se i završetak školovanja i ulazak u svijet rada razlikuju od osobe do osobe. Sličan fenomen javlja se i prilikom ulaska u šezdesete godine, kada najčešće dolazi do umirovljenja i prelaska u stariju dob. U ovom razdoblju, osoba prelazi iz aktivnog života u novu, nepoznatu fazu i mora pronaći novu ulogu koja odgovara toj fazi života.

2.2. Eriksonova teorija psihosocijalnog razvoja

Promjene koje se događaju unutar osobe pri tranziciji u drugo životno razdoblje, kao što smo već naveli, vidljive su na fizičkoj, psihološkoj i socijalnoj razini. Napuštanje dosadašnjih društvenih uloga te preuzimanje onih primjerenijih dobi donosi niz promjena koje utječu na različite aspekte života pojedinca. Primjerice, napuštanje profesionalnog života i prelazak u mirovinu može značiti gubitak svakodnevnih socijalnih interakcija. No, s druge strane ono može otvoriti nove prilike za društveno angažiranje kroz hobije, za koje prije nije imao dovoljno vremena.

Eriksonova teorija psihosocijalnog razvoja (Erikson, 2008.), posebno posljednja faza integriteta naspram očaja, nudi dubok uvid u emocionalne i psihološke izazove s kojima se starije osobe suočavaju tijekom ove tranzicije. Ova teorija naglašava važnost refleksije i evaluacije vlastitog života, što je ključni aspekt postizanja osjećaja integriteta u starijoj dobi. Pojedinci koji uspješno integriraju svoja životna iskustva, prihvaćajući i pozitivne i negativne aspekte, razvijaju osjećaj integriteta. Ovaj osjećaj cjelovitosti donosi mir i zadovoljstvo, omogućujući starijim osobama da s pozitivnom perspektivom gledaju na svoju prošlost i prihvaćaju sadašnjost (Tucak i Nekić, 2007.). S druge strane, osobe koje

nisu zadovoljne svojim životnim postignućima i osjećaju da nisu ispunile svoje potencijale mogu razviti osjećaj očaja. Ovaj osjećaj može biti pojačan socijalnom izolacijom i gubitkom uloga koje su prije bile dio njihovih života, odnosno dio njihovih ličnosti. Upravo zato su bitni novi hobiji, novi socijalni angažmani kako bi pojedinac nadoknadio društvenu interakciju koji izgubi umirovljenjem. Slično tvrde i Tucak i Nekić (2007.) govoreći da uključivanje u nove aktivnosti i razvoj socijalne mreže može pomoći u prevladavanju osjećaja očaja, pružajući prilike za stvaranje novih, pozitivnih iskustava i odnosa.

3. Socijalna isključenost

Uspješno navigiranje kroz različita živona razdoblja zahtijeva prilagodbu, fleksibilnost i podršku okoline. Nažalost, vrlo često podrška okoline izostaje upravo kada je najpotrebnija, posebno u starijoj dobi. U suvremenom društvu, gdje je naglasak često na individualizmu i brzom tempu života, potrebe starijih osoba mogu biti zanemarene što posljedično rezultira marginalizacijom i socijalnom isključenosti. Laklija i sur. (2008) potvrđuju kako je socijalna isključenost jedan od ključnih problema u populaciji osoba starije životne dobi. Starije se osobe često suočavaju s različitim oblicima isključenosti u svom svakodnevnom životu. Najčešće se to odnosi na smanjene socijalne interakcije, ograničenu participaciju u kulturnim i socijalnim događajima, otežan pristup uslugama unutar lokalne zajednice, kao i nejednak pristup i raspodjelu financijskih resursa (Walker i sur., 2006; prema Laklija i sur, 2008.). Socijalna isključenost može se definirati kao proces kroz koji pojedinac, kroz relativno trajno vrijeme, biva isključen iz društvenih, ekonomskih, zdravstvenih, financijskih, kulturnih i drugih društvenih resursa (Lulić i Rešetar Čulo, 2013.). Prema podacima Eurostata (2022.), starije su osobe u većem riziku od socijalne isključenosti i siromaštva u usporedbi s mlađim dobnim skupinama, a društvene mreže i socijalna podrška ključni su faktori u prevenciji socijalne isključenosti. Navedeni problem dodatno pogoršavaju i prepreke u pristupu zdravstvenim, socijalnim i drugim važnim uslugama. Levitas i sur. (2007.) ističu da su starije osobe posebno ranjive na isključenost iz zdravstvenih i socijalnih sustava što posljedično dovodi do pogoršanja njihovog zdravstvenog stanja i daljnjeg smanjenja kvalitete života. Slično, Pečjak (2001.:

79) tvrdi da je starost društveni konstruk, s naglaskom na to da: „nismo stari zato što smo stari, već smo stari zato što nam to društvo propisuje.“.

Može se zaključiti kako društvene percepcije i stavovi značajno utječu na položaj starijih ljudi u društvu, naginjujući u ovom slučaju prema negativnim oblicima ponašanjima, odnosno prema socijalnoj isključenosti i marginalizaciji. Proces starenja donosi različite promjene, poput umirovljenja, funkcionalnih ograničenja, povećanih rizika od bolesti, financijske ovisnosti, socijalne isključenosti i gubitka bliskih osoba. Ove promjene povećavaju potrebu starijih ljudi za podrškom obitelji i zajednice što uključuje razvijene mreže i oblike skrbi o starijim i nemoćnim osobama (Zloković i Zovko, 2020.).

U nastavku će biti upravo riječ o tome kako lokalna zajednica, kao bitan faktor društva, može aktivno uključiti osobe starije životne dobi u društvo te im podići kvalitetu života.

4. Uloga lokalne zajednice kao pružatelju usluga i pomoći starijim osobama

Lokalna zajednica, kroz različite intervencije i programe lokalna zajednica, može biti ključan akter u poboljšavanju kvalitete života i smanjenju socijalne izolacije kod starijih osoba.. Društva koja uspješno integriraju starije osobe u svoje zajednice pokazuju visok stupanj socijalne kohezije i međugeneracijske solidarnosti, što je pokazatelj naprednog i razvijenog društva (Zloković i Zovko, 2020.). Također, kvaliteta života starijih osoba bit će značajno poboljšana u onim zajednicama gdje postoji adekvatni i lako dostupni oblici podrške. Podrška može uključivati financijsku pomoć, institucionalnu skrb, izvaninstitucionalne usluge, profesionalnu njegu i volontersku pomoć. Bez obzira na to je li ta podrška centralizirana ili organizirana od strane lokalne zajednice, ključna je njezina dostupnost i dostatnost za sve osobe starije životne dobi (Laklija i sur., 2008.). Pružanje takvih oblika pomoći zasigurno može doprinijeti osjećaju sigurnosti, dobrobiti i uključivanja starijih u društvo, što sve skupa podiže kvalitetu njihova života. Kako bi se potrebe starijih osoba uspješno riješile, lokalne zajednice i kreatori socijalnih politika moraju identificirati postojeće probleme i razviti strategije koje će odgovoriti na specifične potrebe zajednice. U tom procesu, nevladine neprofitne organizacije igraju važnu ulogu u pružanju socijalnih usluga, osobito u situacijama kada državne institucije ne mogu u potpunosti zadovoljiti potrebe lokalnih zajednica. Bronić (2005.) naglašava

kako je socijalna skrb u suvremenim društvima sve više decentralizirana, što stavlja veći naglasak na lokalne zajednice i nevladine organizacije koje djeluju na tom području. Ove organizacije često su fleksibilnije i bolje prilagođene specifičnim lokalnim uvjetima, omogućavajući im pružanje neposredno potrebnih usluga na terenu. Njihova sposobnost prilagodbe lokalnim potrebama, uspostava suradnje s drugim sektorima te identifikacija specifičnih potreba zajednice čini ih nezamjenjivim akterima u sustavu socijalne skrbi. Osim toga, Bronić (2005.) ističe kako nevladine neprofitne organizacije igraju ključnu ulogu u pružanju socijalnih usluga, što dodatno potvrđuje njihovu važnost u osiguravanju dobrobiti lokalnih zajednica. Na taj način, ove organizacije predstavljaju most između potreba zajednice i pružanja konkretnih rješenja, čime doprinose cjelokupnom poboljšanju kvalitete života u lokalnim zajednicama.

4.2. Institucionalni i izvaninstitucionalni oblici skrbi za starije

S obzirom na kompleksnost potreba starijih osoba, važno je razmotriti različite oblike skrbi koji im stoje na raspolaganju. U tom smislu, institucionalni i izvaninstitucionalni oblici skrbi za starije postaju ključni faktori u njihovoj svakodnevici. Kada je riječ o izazovima smještaja starijih osoba u institucije, posebno u kontekstu udaljenosti od njihovog mjesta prebivališta, autorica Šendula-Jengiđ (2009.) ističe kako takva promjena može biti izuzetno stresna za starije osobe jer potpuna promjena životnih navika može negativno utjecati na njihovo ukupno tjelesno i fizičko zdravlje. Također, prema Štambuk i sur. (2014.), porastom broja zahtjeva za smještajem u domovima, postojeći kapaciteti često postaju nedovoljni što rezultira nemogućnošću adekvatnog zadovoljavanja sve većih i raznolikijih potreba starijih osoba. Prema tome, sve je bitnije zahtijevati na sve većem razvoju izvaninstitucionalnih oblika skrbi s obzirom da oni uključuju različite usluge koje omogućuju starijim osobama da ostanu u vlastitim domovima ili da budu smještene u obiteljskim domovima i udomiteljskim obiteljima (Jedvaj i sur., 2014.). Izvaninstitucionalni smještaj nudi mnoge prednosti, uključujući očuvanje osjećaja neovisnosti i veće zadovoljstvo životom kod starijih osoba (Plaščak, 2021.). Kao jedan od dobrih primjera izvaninstitucionalne skrbi, Laklija i sur. (2008.), navode gerontološki centar u smislu ustanove koja pruža neposrednu i sveobuhvatnu

multidisciplinarnu skrb za starije osobe unutar lokalne zajednice. Primarni cilj ovakvog centra je omogućiti starijim osobama da što duže ostanu u svom primarnom, obiteljskom okruženju čime se značajno pridonosi poboljšanju kvalitete njihovih života. Kako bi se postugao taj cilj Laklija i sur. (2008.), nadalje, ističu važnost širokog spektra usluga, u uključujući dnevni boravak, savjetovanje, pomoć u kući, organiziranje aktivnosti za društvenu integraciju i psihosocijalnu podršku starijim osobama. Također navode da je u Hrvatskoj razvijeno nekoliko gerontoloških centara, ali njihov broj i pokrivenost nisu dovoljno veliki da bi zadovoljili rastuće potrebe starenja stanovništva. Posebno je važna potreba za širenjem ovakvih oblika skrbi u ruralnim dijelovima zemlje, gdje je pristup institucijama i socijalnim uslugama ograničen.

Prema Baturini (2021.), civilno društvo smatra se ključnim akterom koji kroz svoje programe zadovoljava potrebe starijih osoba. Suradnja s civilnim društvom ima važnu ulogu u ispunjavanju novih i dodatnih potreba za skrb. Iako postojeći programi nisu dovoljni da pokriju sve zahtjeve, ističe se važnost angažiranja lokalne zajednice i jačanja volonterskog rada. Poseban naglasak stavlja se na usluge dnevnih boravaka i pomoć u kući, koje poboljšavaju kvalitetu života starijih osoba.

4.1.1. Primjer dobre prakse

Jedan od primjera dobre prakse u Hrvatskoj, koji se provodi u suradnji s lokalnim vlastima, udrugama i socijalnim ustanovama, je projekt „Zaželi“. Projekt „Zaželi“ jedan je od najvažnijih socijalnih programa u Hrvatskoj usmjeren na zapošljavanje žena te pružanje pomoći starijim osobama i osobama u nepovoljnom položaju. ¹ Pokrenut 2017. godine, ovaj projekt sufinancira Europski socijalni fond, a jedan od ciljeva je smanjiti nezaposlenost žena, posebno onih koje su dugotrajno nezaposlene, nisko obrazovane ili starije od pedeset godina.

Drugi cilj, trenutno bitniji za navedenu temu, jest pružanje podrške i pomoći starijim osobama i osobama s invaliditetom u njihovim domovima. Opis aktivnosti uključuje

¹ Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. Zaželi – Program zapošljavanja žena. Dostupno na mrežnoj stranici: <https://mrosp.gov.hr/>

obavljanje kućanskih poslova, pomoć u osobnoj higijeni, nabavku namirnica i lijekova, organiziranje prehrane te pružanje socijalne podrške. Kroz navedene aktivnosti, projekt ne samo da olakšava svakodnevni život korisnika, već značajno doprinosi i smanjenju njihove socijalne isključenosti (Šipuš, 2023.). Pružanje podrške starijim osobama obuhvaća redovite posjete i socijalnu interakciju što omogućuje korisnicima da ostanu povezani sa zajednicom i zadrže osjećaj pripadnosti. Isto tako, redovite posjete i interakcije pomažu u prevladavanju osjećaja usamljenosti i izolacije, što je posebno važno za starije osobe koje žive same ili su zbog zdravstvenih problema ograničene u svojim društvenim aktivnostima. Na te načine, projekt „Zaželi“ značajno poboljšava kvalitetu života starijih osoba i osoba s invaliditetom, osiguravajući fizičku pomoć, emocionalnu podršku i društvenu uključenost. Time se jača njihova otpornost i sposobnost za samostalan život, a istovremeno doprinosi izgradnji kohezivne i inkluzivne zajednice.

4.2. Dnevni boravak za osobe starije životne dobi

Razvoj i ulaganje u izvaninstitucionalne usluge za starije osobe postaju sve važniji, posebno u pružanju podrške i poboljšanju kvalitete života starijih osoba. Jedan od ključnih oblika takve podrške, na kojemu je i fokus ovog rada, je dnevni boravak ili dnevni centar za starije osobe.

Dnevni centri za starije osobe su ustanove koje pružaju različite programe i usluge namijenjene starijim osobama, osobito onima koje imaju fizičke ili mentalne poteškoće ili su u potrebi za socijalnom skrbi (Orellana i sur., 2020.). Ovi centri djeluju u lokalnim zajednicama i omogućuju starijim osobama da provedu dio ili cijeli dan uključeni u društvene aktivnosti, zdravstvenu podršku i skrb. Orellana i sur. proveli su sistematski pregled literature objavljene između 2005. i 2017. godine, kako bi identificirali koristi, svrhe i percepcije dnevnih centara za starije osobe bez demencije. Ključna svrha ovih centara je pružiti socijalne i preventivne usluge koje omogućuju starijim osobama održavanje ili poboljšanje društvenih kontakata te mentalnog zdravlja. Također se ističe da centri omogućuju starijim osobama da ostanu samostalni i izbjegnu potrebu za trajnom institucionalnom skrbi, poput staračkih domova (Tester, 1989; Caiels, 2010. prema Orellana, 2020.). Istraživanja su također pokazala da se posjećivanjem centara mogu

spriječiti negativni ishodi poput pogoršanja fizičkog zdravlja i povećane usamljenosti. Mnogi korisnici iskazali su poboljšanje općeg blagostanja, jačanje društvenih mreža, pa čak i povećanu fizičku aktivnost. Primjerice, programi usmjereni na vježbanje i zdrave navike pomažu starijima da ostanu aktivni i očuvaju svoju funkcionalnost, što je ključno za njihovu neovisnost i kvalitetu života (Aday, 2006; Ron, 2007. prema Orellana i sur., 2020.)

Sveukupno, iako su dnevni centri korisni za starije osobe u različitim aspektima života, Orellana i sur. (2020.) naglašavaju da su neophodna daljnja istraživanja o tome kako ih korisnici i stručnjaci u zdravstvu i socijalnoj skrbi percipiraju te kako se njihove usluge mogu poboljšati kako bi bolje zadovoljile rastuće potrebe starije populacije.

4. Cilj i istraživačka pitanja

Cilj ovog istraživanja je dobiti uvid u potrebe starijih osoba u općini Orebić, s posebnim naglaskom na potrebu za dnevnim boravkom, iz perspektive starijih osoba te osoba koje pružaju usluge starijim osobama. U skladu s ciljem istraživanja definirana su tri istraživačka pitanja:

1. Kakve su potrebe starijih osoba iz perspektive osoba starije životne dobi u općini Orebić?
2. Kakve su potrebe starijih osoba iz perspektive osoba koje pružaju usluge osobama starije životne dobi u općini Orebić?
3. Kako starije osobe percipiraju potrebu za dnevnim boravkom u općini Orebić?

5. Metoda

6.1. Sudionici

Kao što je vidljivo cilja istraživanja, istraživanje je provedeno s dvije skupine ispitanika. Svi pojedinci uključeni u istraživanje, bez obzira na njihove pojedinačne razlike, imali su jednu zajedničku karakteristiku, a to je boravak ili djelovanje unutar općine Orebić.

U istraživanju je sudjelovalo devet ispitanica s područja općine Orebić, od kojih njih šest pripada skupini osoba starije životne dobi, a troje skupini osoba koje pružaju određene usluge starijim osobama na navedenom geografskom području.

Prvu ciljnu populaciju čine osobe starije životne dobi, odnosno osobe koje su navršile šezdeset i pet godina ili više. Iako je ovaj kriterij bio osnovan za odabir ispitanika, jedna od ispitanica nije ispunjavala taj uvjet jer je bila mlađa od šezdeset i pet godina, ali je ipak bila umirovljenica. Budući da općina Orebić nije mala, već se sastoji deset naselja, kriterij za odabir sudionika iz skupine starijih osoba bio je heterogenost po pitanju mjesta stanovanja. S obzirom na to da svi ispitanici iz ove skupine žive u navedenoj općini već nekoliko desetljeća, mogu pružiti vrijedan uvid u svakodnevne izazove s kojima se suočavaju, kao i u njihove potrebe i očekivanja. Njihove povratne informacije ključne su za razvoj usluga koje će zaista zadovoljiti njihove zahtjeve i unaprijediti kvalitetu života. Ova skupina odabrana je neprobabilističkom metodom uzorkovanja, odnosno metodom snježne grude. S obzirom na to da istraživačica tek kratko vrijeme živi u općini i ne poznaje puno stanovnika, za početak su odabrane osobe koje je osobno poznavala, što je u skladu s metodom snježne grude. Prema Milasu (2005.) ova metoda funkcionira tako da se u prvoj fazi odabere manji broj ispitanika koji posjeduju tražene osobine za istraživanje. Ti ispitanici potom predlažu druge osobe koje bi također mogle biti uključene, a nakon svakog intervjua istraživač pita sudionika poznaje li još nekoga tko bi bio prikladan za razgovor. Ispitanice koje su predstavljale kategoriju starije životne dobi imale su u rasponu od 56 do 77 godina. Većina njih živi sama, a dvoje s obitelji. Troje ih je završilo srednju školu, a troje višu školu.

Druga ciljna populacija su osobe koje pružaju određene usluge osobama starije životne dobi u općini Orebić. Njihov doprinos temi bitan je zbog stručne perspektive, ali i iz zbog njihovog dugogodišnjeg djelovanja koje je usmjereno prema pomoći starijim osobama. Sudionici istraživanja uključuju tri osobe iz različitih organizacija koje pružaju usluge starijim zbog čega njihove uloge i iskustva omogućuju dubinsko razumijevanje potreba starijih osoba i potencijalne koristi od uvođenja dnevnog boravka za osobe starije životne dobi. Ova skupina ispitanika, koja obuhvaća osobe koje pružaju usluge starijim osobama, odabrana je metodom namjernog uzorka, što je također neprobabilistička metoda. Namjerni uzorak je metoda odabira sudionika pri kojoj istraživač svjesno bira sudionike

na temelju specifičnih karakteristika koje su relevantne za istraživanje i istraživačka pitanja (Milas, 2005.). Ovaj pristup omogućuju istraživaču da usmjeri ispitivanje na određenu skupinu koja može pružiti ključne informacije za potrebe istraživanja.

6.2. Prikupljanje podataka

U ovom je radu korišten kvalitativni pristup kojemu je fokus na potrebama, a posebno na potrebu dnevnog boravka za osobe starije životne dobi, na poluotoku Pelješcu budući da život u takvim zajednicama ima svoje specifičnosti. Ovaj pristup omogućuje duboko razumijevanje individualnih iskustava i percepcija starijih osoba što je ključno za preciznije identificiranje njihovih stvarnih potreba i izazova s kojima se susreću.

U prvoj fazi istraživanja, autorica je pristupila prikupljanju podataka kontaktirajući pružatelje usluga starijim osobama putem telefonskih poziva, s obzirom na to da su njihovi kontakti javno dostupni. Što se tiče druge skupine ispitanika, koja uključuje osobe starije životne dobi, autorica je za početak kontaktirala dvije ispitanice koje je poznavala. Tijekom razgovora, zamolila ih je za preporuku drugih potencijalnih sudionika koji bi bili zainteresirani za sudjelovanje u istraživanju. Prilikom inicijalnog kontakta, ispitanice su bile detaljno informirane o svrsi i protokolu istraživanja, s naglaskom na važnost njihove uloge i njihovog doprinosa. Nakon što su dobile sve potrebne informacije, ispitanice su upitane za suglasnost oko sudjelovanja, a zatim su dogovoreni termini za provođenje intervjua. U okviru istraživanja, intervjui su provedeni u formatu polustrukturiranih razgovora, što podrazumijeva pripremu pitanja unaprijed kako bi se usmjerilo prikupljanje relevantnih informacija. Ova metoda također pruža određenu fleksibilnost, omogućujući sudionicima da prodube određene teme ili postavbe dodatna pitanja koja se prirodno javljaju tijekom razgovora (Milas, 2005.). Tako istraživač ima mogućnost usmjeriti tijekom intervjua na način koji mu omogućuje prikupljanje što kvalitetnijih i relevantnijih informacija za svrhe ovog istraživanja.

Za potrebe ovog istraživanja izrađena su dva protokola intervjua: jedan za osobe starije životne dobi, a drugi za pružatelje usluga starijim osobama u Orebiću. Istraživanje je provela studentica u okviru diplomskog rada, a podaci su prikupljeni u razdoblju od

travnja do lipnja 2024. godine, Intervjui su se održavali većinom unutar prostorija organizacija i u privatnim prostorijama starijih osoba, dok je ostali dio obavljen na drugim prikladnim lokacijama koje su odabrali sami sudionici.

Početa pitanja osmišljena su tako da budu što jednostavnija, s ciljem uspostavljanja odnosa sa sudionikom i stvaranja opuštene atmosfere što je posebno važno kod intervjua „licem u lice“. Primjeri takvih pitanja uključuju: „Opišite mi kako izgleda jedan vaš uobičajeni dan.“ ili „Koje vrste aktivnosti volite raditi preko dana?“. Ova uvodna pitanja ne samo da doprinose stvaranju ugodne atmosfere, već također služe kao uvod za lakše usmjeravanje sudionika prema glavnoj temi istraživanja.

6.3. Etička načela

Pri prvom kontaktu, ispitanici su detaljno informirani o protokolu istraživanja i svrsi samog istraživanja kako bi se osiguralo potpuno razumijevanje svih aspekata istraživanja, a time i pristanak na sudjelovanje. Poseban naglasak stavljen je na dobrovoljnost sudjelovanja što znači da ispitanici u bilo kojem trenutku mogu odustati od sudjelovanja bez ikakvih posljedica. Anonimnost ispitanika, u ovom slučaju, nije se mogla u potpunosti osigurati budući da su intervjui provedeni licem u lice. Nadalje, obzirom da je najveći etički izazov u ovom istraživanju taj što postoji mogućnost da se identificiraju sudionici, posebno skupina stručnjaka zbog geografskog područja, navedena mogućnost morala se minimizirati. S namjerom da identitet ostane zaštićen i nepovezan s konkretnim odgovorima istih, svi prikupljeni podaci su anonimizirani, točnije kroz rad biti će prikazani pod šiframa. Također radi dodatne anonimiziranosti stručnjaka nisu navedene organizacije u kojoj djeluju. Ovaj pristup omogućuje da osobni podaci sudionika ostanu zaštićeni koliko god je to moguće što potiče sudionike na iskrenost i otvorenost prilikom davanja odgovora. Ispitanici su također uspoznati i sa činjenicom da se svi prikupljeni podaci tretiraju strogo povjerljivo što znači da samo ispitivač i mentor imaju pristup tim informacijama, odnosno da prikupljeni podaci neće biti dijeljeni s trećim stranama bez izričitog pristanka sudionika. Od ispitanika je dodatno zatražen i pristanak na snimanje intervjua, uz što im je navedeno da će snimka biti izbrisana odmah nakon provjere

zabilježenih podataka. Ovakav pristup dodatno jača osjećaj sigurnosti i povjerenja među sudionicima.

6.4. Obrada podataka

Podaci dobiveni kroz intervju s ispitanicama analizirani su korištenjem tematske analize kako bi se identificirali, analizirali i opisali obrasci unutar podataka. Tematska analiza je metoda koja se često koristi u kvalitativnom istraživanju za interpretaciju različitih aspekata istraživačkog problema (Braun i Clarke, 2006.).

Proces tematske analize obično se sastoji od nekoliko koraka (prema Braun i Clarke, 2006.): prvi korak uključuje upoznavanje s podacima kroz detaljno čitanje pri čemu istraživač bilježi početne ideje. Sljedeći korak je generiranje početnih koraka što podrazumijeva označavanje značajnih dijelova teksta i njihovo grupiranje u kategorije. Treći korak uključuje traženje tema među kodovima, gdje se povezane kodove grupira u šire teme. U četvrtom koraku, istraživač provjerava potencijalne teme, a peti korak uključuje definiranje i imenovanje tema, gdje se pazi na međusobnu povezanost tema, unatoč tomu što su sadržajno različite. Posljednji korak je pisanje izvještaja, koji uključuje detaljan opis i interpretaciju tema koje su identificirane.

Kroz sustavno kodiranje i identifikaciju tema, istraživači mogu dubinski istražiti složene društvene fenomene i razumjeti iskustva ispitanika na dubljoj razini što prema Kingsu (2004.) predstavlja prednost. S druge strane Nowell i sur., (2017.) kao jedan od glavnih nedostataka naglašava subjektivnost u navedenoj vrsti analize. Budući da se istraživač oslanja na vlastitu interpretaciju podataka, postoji rizik od pristranosti koja može utjecati na konačne rezultate istraživanja. No, s obzirom da se uočio velik broj preklapanja u nalazima koja su bitna za istraživačka pitanja, subjektivizam se može smatrati minimalnim.

7. Rezultati istraživanja i rasprava

Na temelju kvalitativne analize podataka prikupljenih putem intervjua s osobama starije životne dobi koje žive u općini Orebić te sa stručnjacima koji pružaju usluge starijim osobama u istoj općini, dobiveni su odgovori na tri istraživačka pitanja. Prvo se pitanje

bavi prepoznatim potrebama starijih osoba iz njihove vlastite perspektive. Drugo istraživačko pitanje daje uvid na te potrebe iz perspektive stručnjaka koji pružaju usluge starijim osobama. Treće istraživačko pitanje obuhvaća percepciju starijih osoba o potrebi za dnevnim boravkom za starije.

Radi lakšeg uvida, rezultati su predstavljeni i u tabličnom formatu te s obzirom na to da su podaci prikupljeni iz različitih izvora, prikazani su u zasebnim tablicama kako bi se jasno mogle analizirati sličnosti i razlike među različitim skupinama sudionika.

7.1. Potrebe starijih osoba iz perspektive osoba starije životne dobi u općini Orebić

Analizom odgovora sudionika u prvom tematskom području izdvojilo se nekoliko ključnih kategorija koje ukazuju na specifične potrebe starijih osoba u općini Orebić. Svaka od ovih kategorija pruža uvid u stavove i iskustva starijih osoba te je ključna za razumijevanje njihovih potreba. Kako bi se temeljito odgovorilo na prvo istraživačko pitanje, usmjereno na identifikaciju i razumijevanje tih potreba, svaka će kategorija biti detaljno analizirana.

Tablica 7.1.1. Tablični prikaz potreba starijih osoba iz perspektive osoba starije životne dobi

KATEGORIJA	KOD
Potreba za organiziranjem slobodnog vremena	Želja za više vremena za hobije i aktivnosti koje vole (heklanje, izrada nakita)
Potreba za društvenim prostorom	Potreba za prostorom za zabavu
	Mjesto za druženje kroz organizaciju aktivnosti (igre, čitanje)
	Želju za uključivanjem u raznovrsne aktivnosti (kreativne, rekreativne)
	Nedostatak društvenih aktivnosti i događanja prilagođenih starijim osobama
	Nedostatak kulturnih sadržaja

	Želja za redovitim književnim večerima, predstavama, radionicama
	Potreba za druženjem i dijeljenjem iskustava sa ljudima svoje generacije
	Nedostatak inicijatora koji bi vodio prostor i organizirao društvene aktivnosti
Potreba za osjećajem korisnosti	Osjećaj da su stariji još uvijek sposobni doprinositi zajednici
	Želja za iskorištavanjem znanja i vještina starijih osoba kroz vođenje radionica
Potreba za organiziranim prijevozom	Problem udaljenosti
	Nedostatak prijevoza za sudjelovanje u aktivnostima
Potreba za boljom podrškom od lokalne vlasti	Osjećaj zanemarenosti i zapuštenosti
	Nedostatak podrške kroz posjete starijim osobama od strane lokalne zajednice
	Nedostatak ili nepostojanje lokalnih programa pomoći (pomoć u kući, itd.)
	Nedostatak empatije od strane lokalne zajednice
Potreba za domom za starije i nemoćne u Orebiću	Starački dom kao prioritet
	Frustracija zbog udaljenih domova/potreba za starenjem u vlastitom mjestu
	Jednostavnije posjećivanje članova obitelji
	Neiskorištavanje postojećih napuštenih objekata

U prvoj kategoriji, **potreba za organiziranjem slobodnog vremena**, starije osobe pokazuju kako bi htjeli više vremena za aktivnosti koje vole, poput kreativnih aktivnosti: „*Volila bi se baviti stvarima koje ja volim, slikat, pravim nakit, imam još neke tako... hobije koje ja volim i koje sam oduvijek prakticirala, ali sad bi im se malo više posvetila*“ (V1) i „*Baš mi to heklanje nedostaje*“ (B1). Obzirom da umirovljenje predstavlja značajnu promjenu u životu jer sa sobom donosi oslobađanje od zahtjeva i rutine, u ovoj fazi života ljudi imaju priliku ponovno otkriti svoju kreativnost te istražiti nove interese ili razvijati hobije koji su možda bili zapostavljeni. Važnost hobija koji zamjenjuju svakodnevne aktivnosti starijih osoba posebno naglašava Accetto (2006. prema Ovsenik i Vidic, 2013.), te savjetuje da se s hobijima počne odmah nakon umirovljenja. Hobiji, prema autoru, pomažu kako bi se lakše prihvatile promjene u životu te izbjegla percepcija ranog umirovljenja kao degradacije kvalitete života.

Jedna od ključnih tema koja se provlači kroz odgovore je **potreba za društvenim prostorom**. Takvu vrstu prostora ispitanice vide i kao izvor zabave: „*Trebao bi nam jedan dnevni boravak di bi se mogle žene, penzioneri doći, zabaviti i ne znam tako nešto. Stvarno nam treba.*“ (M2), ali i kao mjesto za druženje kroz organizaciju aktivnosti: „*To je sigurno nekakav prostor negdje, nešto gdje bi se družili uz nekakvu organizaciju igara možda nekakvih za starije, nešto ono... i čitanje ili praćenje evo političke ili bilo kakve druge situacije, komunicirat.*“ (M1). Prema Tucak Junaković i sur. (2023.) društvena uključenost, koja obuhvaća redovito druženje, sudjelovanje u organizacijama poput crkvenih i dobrotvornih ustanova ili klubova umirovljenika, kao i bavljenje hobijima te raznim drugim aktivnostima, od ključne je važnosti za aktivno i uspješno starenje. Tako su starije osobe istaknule želju za uključivanjem u raznovrsne programe, od kreativnih do rekreativnih aktivnosti: „*Voljela bi nešto raditi, nešto s nečim se zabavljati. Da se nešto radi, nekakvi proizvodi... e kreativno nešto, to bi voljela raditi.* (D6) i „*(...)a voljela bi eto neko vježbanje neko...zašto ne.*“ (B4).

Sudionice jednoglasno ističu da u njihovoj zajednici postoji značajan manjak aktivnosti i događanja prilagođenih starijim osobama: „*(...) nema tu neke aktivnosti. Ne postoji ništa*

pa onda...a mislim bilo šta da postoji, ja bi se u sve uključila. Samo da postoji, a ne postoji ništa.“ (D6), dok druga dodaje: *„Pa nije ništa prilagođeno tu, ja ne znam šta je prilagođeno...nema ništa, tu nema ništa za starije.*“ (B4). U istraživanju Lindsay Smith i sur. (2017) naglašava se važnost grupnih aktivnosti gdje podrška od vršnjaka može igrati ključnu ulogu u održavanju motivacije i kontinuiranom sudjelovanju u aktivnostima. Razne vrste aktivnosti doprinose osjećaju pripadnosti i društvene uključenosti što je posebno važno za stariju populaciju u ruralnoj sredini, koja može biti izložena većem riziku od društvene izolacije. Druge ispitanice ističu i nedostatak kulturnih sadržaja: *„Možda bi trebalo više nekakvih predstava, više događanja, barem nekakav koncert ili nešto.*“ (M1). Stoga se i navodi želja za redovitim kulturnim događanjima: *„(...)Pa dobro bi bilo te predstave, ali dobro bi bilo i neke radionice da ti možeš i tjedno sudjelovat' na tomu, a ne da čekaš tri, četiri mjeseca da nešto dođe i da se nešto događa...“* (V1). Ova potreba za kontinuiranim kulturnim događanjima u skladu je s rezultatima istraživanja Tandare (2023.), prema kojem čak 70% građana Osijeka smatra da dostupnost kulturnih sadržaja značajno utječe na kvalitetu njihovog života.

Nadalje, društveni prostor je važan ne samo za organiziranje aktivnosti starijih osoba, već i za njihovo međusobno druženje i dijeljenje iskustava sa ljudima svoje generacije: *„Ali lipo bi bilo, bilo bi isto lipo da se negdje skupimo, da pričamo, jedno drugome iskažemo iz djetinjstva, mladosti...“* (B1). Prema istraživanju Sedlar (2022.), starije osobe naglašavaju da im je izuzetno važno biti prihvaćeni u društvu te da žele oko sebe imati društvo s kojim mogu kvalitetno iskoristiti slobodno vrijeme.

Par ispitanica je spomenulo problem nepostojanja inicijatora/organizatora kada je riječ o prostoru i aktivnostima za starije osobe: *„Pa to što nam fali...inicijatora jednog, tko će to sve aktivirat', vodit', poticat'. I prostor jedan...mislim osmislit' program i jedan prostor gdje će se okupljat.*“ (R1).

Iduća potreba je **potreba za osjećajem korisnosti**, u kojoj starije osobe žele i dalje doprinositi zajednici kako je izraženo u izjavi ispitanice (V1): *„nekako da osjećam da si koristan.*“ Dodatno, ista ispitanica izražava želju za doprinosom, koristeći svoje znanje i vještine: *„A mislim da... to da ima nešto, neki, ono nešto di bi se mi mogli angažirat', ja*

bi mogla doprinijet' tomu, npr. jer znam neke stvari, ljude pa mogla bi nešto i s djecom, nešto neobavezno, svašta bi ja još mogla da ima toga...“ (V1). Ovi citati su u skladu s tvrdnjom Podgorelec (2004.), koja u svom doktorskom radu ističe kako se potencijal starijih osoba često podcjenjuje. Unatoč godinama, njihove mogućnosti, produktivnost i kreativnost daleko nadilaze prethodne pretpostavke, no društvo često ne prepoznaje u potpunosti te kapacitete.

Potreba za organiziranim prijevozom također je važna budući da mnogi ispitanici ukazuju na problem udaljenosti i nedostatka prijevoza što ograničava njihovu mobilnost i mogućnost uključivanja u društvene aktivnosti. Ispitanica (M3) kaže: *„Udaljenost, udaljenost jer evo u Kuni, ja u Kuni imam sigurno pet starijih žena koje bi rado... One bi rado, ali su udaljene.“* Ovaj nalaz izravno se povezuje s istraživanjem Podgoreleca i sur. (2018.), koji su pokazali da bolja prometna povezanost ruralnih područja omogućuje stanovnicima veći pristup sadržajima za bavljenje hobijima i sportskim aktivnostima.

Potreba za podrškom od lokalne vlasti također se ističe u odgovorima ispitanica. Starije osobe izražavaju osjećaj zanemarenosti i zapuštenosti: *„Nikakvu, ništa. Šta dobivamo, ništa...ništa ne dobivamo od lokalne zajednice (...) nitko ne vodi računa o tim starijim ljudima, nitko ne prilazi, nitko ne dođe pitat imaš li, treba li ti nešto. Jednostavno su stariji ljudi dosta zapušteni.“* (B4). Kada je riječ o nedostatku podrške, ono se misli na nedostatak posjeta od strane organizacija lokalne zajednice: *„trebalo bi te starije koji su...doć posjećat', da ima netko, neka pomoć, neko da dođe te starije ljude da pogleda...jel im potrebno nešto, jel im treba nešto, jesu bolesni, je li leže u krevetu...“* (B4)

Nadalje, nekoliko ispitanica istaknulo je nedostatak ili potpunu odsutnost lokalnih programa pomoć starijim osobama: *„Zaželi“... ne znam koliko to funkcionira kod nas. Ja mislim da na našem nivou Orebića to nema ništa jer na primjer Trpanj ima i već godinama.“* (M1) i *„Pa čuj da ih ipak posjetu, da vidu tko može, da im se donese... Ima koji nemaju auto, koji nemaju ni kruha, trgovine blizu...ima ih dosta gore po Župi.“* (B4.) Sličan problem prepoznat je i u ranije provedenom istraživanju na otocima (Babić i sur., 2004. prema Podgorelec i Klempić, 2007.) koji je pokazao da samo 4,7% ispitanika

očekuje podršku od socijalnih službi. Ovi nalazi mogu se povezati s nedostatkom lokalnih programa pomoći za starije osobe, što je problem koji se očito javlja i u zajednicama na poluotocima.

Osim toga, naglašavaju i nedostatak empatije: „*Nema te nekakve empatije, to nešto što čovjeku kao humanom biću treba...nema toga.*“ (R3).

Na pitanje o potrebama starijih osoba u zajednici, ispitanice iz Orebića više su puta istaknule **potrebu za staračkim domom** kao ključni prioritet za poboljšanje kvalitete života starijih stanovnika: „*Nama je najpotrebnije u Orebiću starački dom. To nam je prioritet.*“ (M2). Mnoge ispitanice imaju potrebu ostariti u vlastitom mjestu, ukazujući na frustraciju zbog trenutnog nedostatka lokalnog doma: „*zašto mora ić u Vela Luku, Korčulu i to?! I nema mjesta nego ih šalju u Neum i negdje dalje starije ljude. Da se ne može starački dom napraviti negdje ovdje...mislim to je sramota.*“ (B1) i „*Mi iz Župe i sad da dođem tu, razlika mi je nego da idem u Korčulu. Ali mislim da je u Orebiću, to je već druga stvar. Bilo bi onda i dok si u domu, možeš doć do kuće i do sebe, mislim razlika je...*“ (D1). Ovaj izraženi stav i potreba za lokalnim staračkim domom direktno se povezuje s konceptom eng. „*ageing in place*“ ili starenja u vlastitom domu i zajednici. Pojedinci izražavaju duboku povezanost s vlastitim domovima i lokalnom zajednicom te snažnu želju da i u starosti ostanu u okruženju koje poznaju i u kojem su izgradili svoj život. Stones i Gullifer (2016.) ističu važnost doma kao ključnog faktora u održavanju samostalnosti, identiteta i kvalitete života starijih osoba. Dom, kako se ističe, nije samo fizički prostor, već predstavlja i poveznicu s osobnom poviješću, sjećanjima i osjećajem kontrole nad vlastitim životom (Ryff i sur., 2001. prema Stones i Gullifer, 2016.). Navedena potreba za lokalnim domom za starije i nemoćne bi omogućila i jednostavnije posjećivanje članova obitelji: „*pa doći će ga barem obić', bliže je...pa će doć svaki drugi dan, ne mora svaki pa će doć svaki drugi, treći dan...kad ga odvede daleko, šta, niti mu može doć'...*“ (B1). Ispitanice, nadalje, naglašavaju i kako postoje mnogi napušteni objekti u Orebiću koji bi se mogli prenamijeniti u staračke domove: „*A imali smo tamo, ima tamo puno odmarališta, ne znam jesi vidla...tamo na Trstenici, ima tamo puno tih odmarališta koji propadaju koji su ajme, ajme (...) tu bi se moglo napraviti nešto skromno.* (M2).

7.2. Potrebe starijih osoba iz perspektive osoba koje pružaju usluge starijim osobama u općini Orebić

Isto istraživačko pitanje proširuje se uključivanjem perspektive pružatelja usluga starijim osobama u općini Orebić, čime se nastojalo dobiti cjelovitiji uvid u potrebe starijih osoba. Ovaj dodatni uvid doprinosi boljem razumijevanju problema budući da pružatelji usluga nude perspektivu onih koji svakodnevno rade sa starijima te mogu ukazati na konkretne izazove i rješenja.

Tablica 7.2.1. Tablični prikaz potreba starijih osoba iz perspektive osoba koje pružaju određene usluge osobama starije životne dobi u općini Orebić

KATEGORIJA	KOD
Potreba za socijalnom interakcijom	Potreba za druženjem
	Potreba za razgovorom i pažnjom
	Potreba za emocionalnom podrškom
Potreba za društvenim prostorom / dnevnim boravkom	Potreba za prostorom za okupljanje
	Potreba za organiziranim aktivnostima i događanjima za starije osobe (kulturne, društvene, kreativne)
	Ispunjen dan osobama starije životne dobi kroz planirane aktivnosti
	Iskorištavanje potencijala starijih osoba kroz vođenje različitih aktivnosti
	Nedostatak osobe za vođenje
Potreba za organiziranim uslugama pomoći i podrške	Potreba za pomoći u kućanstvu i svakodnevnim aktivnostima (čišćenje, pranje, kuhanje dostava namirnica)

	Potreba za redovitim posjetama
Potreba za organiziranim prijevozom	Nedostatak prijevoza za osnovne zadatke i obveze
Potreba za podrškom lokalne zajednice	Nedovoljna usmjerenost na rad s osobama starije životne dobi
	Potreba za većim angažmanom za starije
Potreba za domom za starije osobe u Orebiću	Dugogodišnji problem nedostajanja lokalnog doma za starije
	Mogućnost prenamjene napuštenih objekata
	Lokalni starački dom kao prioritet

Istraživačkim pitanjem istraživane su potrebe starijih osoba iz perspektive pružatelja usluga, a analiza transkripata grupirana je u šest glavnih kategorija. U prvoj kategoriji, **potreba za socijalnom interakcijom**, pružatelji usluga ističu da starijim osobama najviše nedostaje redovito druženje i razgovor te emocionalna podrška. Tako na primjer jedna od ispitanica napominje: „*To su sve ljudi, ah, treće starosne dobi i svima je potrebno druženje i razgovor i pažnje. Jer ima i puno oni koji nemaju nikoga, ima i onih koji ih imaju pa im ne dolaze. A sva... svakomu treba neka podrška, neka lijepa riječ... da neko o njima brine, da neko s njima podijeli njihove vesele trenutke, ali još više tužne.*“ (U1).

Druga kategorija je **potreba za dnevnim centrom**, koja je istaknuta kao važan faktor za podizanje kvalitete života starijih osoba. Ispitanica U1 ističe potrebu za mjestom gdje bi se stariji mogli okupljati: „*Treba bit' neko mjesto di bi se sastajali, družili.*“ Nadalje, organizirane aktivnosti i događanja prilagođena starijima također se ističu kao jedna od potreba u sklopu centra: „*Mislim mogu se organizirat' te neke šetnje isto tako.. Za stare ljude to je odlična aktivnost (...) neke tjelovježbe prilagođene njima, ali ono...može se u dnevnom centru organizirat' ono, baš i...igranje karata, ono briškule, trešete, stariji ljudi vole igrat. To su one dalmatinske igre, karte onda šta ja znam...svašta nešto, pletenje, vezenje, gobleni, heklanje, šah, kuhanje. Mislim stvarno bi se moglo.*“ (U2) ; „*Da i onda*

ti... ti ljudi nađu neku zanimaciju je li u kukičanju, pletenju, u izradi nekih suvenirna, nekih prigodnih poklona za Božić, za Uskrs, crtaju. (...) ili neka da im neko gostuje, možda čak neka klapa, neki pjevač ili nešto.“ (U1). Grubišić Juhas (2005.) u svome radu dnevni centar za starije osobe predstavlja kao primjer dobre prakse u pružanju skrbi za starije ljude. Posebno ističe aktivnosti koje omogućuju starijima socijalizaciju i aktivno sudjelovanje u društvenom životu, što pozitivno utječe na njihovu kvalitetu života. Dodatno je važan jer smanjuje osjećaj izoliranosti i usamljenosti kod starijih osoba, pružajući im sigurno okruženje u kojem mogu razvijati nove socijalne veze, a kroz zajedničke aktivnosti i grupna okupljanja dodatno jačaju osjećaj pripadnosti i zajedništva među korisnicima (Grubišić Juhas, 2005.).

Ispitanice također smatraju da bi planirane aktivnosti pomogle starijima da ispune svoj dan: *„Prednosti dnevnog centra su planirane aktivnosti i ispunjen dan“* (U3). Jedna ispitanica predlaže i kako bi stariji korisnici mogli preuzeti ulogu voditelja različitih aktivnosti, koristeći svoje znanje i iskustvo za obogaćivanje ponude centra: *„Mogli bi se iskoristiti ti stari ljudi za neke svoje, da oni budu voditelji ono...imaju znanja. Mislim može imat' ono ljekovito bilje pa kuhanje pa nešto ovako. Mislim da je to dobro za ljude starije.“* (U2). No, s druge strane, problem predstavlja nedostatak osobe koja bi vodila društveni centar i aktivnosti u skopu njega: *„nemamo osobu koja će.“* (U3)

U trećoj kategoriji, **potreba za organiziranim uslugama pomoći i podrške**, jedna je od ključnih koja se isto tako pojavljuje u odgovorima pružatelja usluga. Jedna od ispitanica naglašava potrebu za pomoći u kućanstvu i svakodnevnim aktivnostima: *„...tipa čišćenje kuće, pranje rublja i ne znam, kuhanje Mislim da bi trebala u tom smjeru, tu kvalitetu poboljšat...“* (U2). Također, i potreba za uslugama poput redovitih posjeta i dostave namirnica prepoznata je u riječima ispitanica: *„da im netko dolazi kod kuće, da razgovara s njima... ili dostava namirnica jer ne možeš sad već poć' u dućan ili nosit kao starija osoba tako da mislim da bi im ta kvaliteta pružanja usluga njima trebala bit' kvalitetnija u svakom slučaju.“* (U2). Citati ispitanica i istraživanje Vrban (2022.) zajednički ističu važnost podrške u svakodnevnim aktivnostima starijih osoba. Istraživanje autora ističe kako je starijim osobama često potrebna pomoć u kućanstvu, koja uključuje održavanje

doma, obavljanje poslova poput odlaska u trgovinu, poštu ili banku, kao i pratnju na liječničke preglede. Mlada rodbina nerijetko je nema dovoljno vremena zbog vlastitih obaveza što rezultira time da starije osobe ostaju bez potrebne svakodnevne pomoći (Vrban, 2022.).

Iduća potreba prepoznata kroz odgovore ispitanica je **potreba za prijevozom** koja je usko povezana s potrebom za pomoći u kućanstvu i svakodnevnim aktivnostima, jer starije osobe često nisu u mogućnosti samostalno obavljati osnovne zadatke bez adekvatnog prijevoza: „*A na području Orebića bi bilo prijevoz za starije, to bi bilo nešto što bi, po priči s njima, pomoglo...*“ (U3).

Peta kategorija obuhvaća **potrebu za podrškom od lokalne vlasti**. Pružatelji usluga smatraju da lokalna vlast nije dovoljno uključena u osiguravanje programa i aktivnosti za starije osobe. Ispitanica (U1) navodi: „*Općina nije, nema ništa...treba raditi na tomu*“, na što druga ispitanica nadovezuje kako postoji nedovoljna usmjerenost na rad s osobama starije životne dobi: „*ali to treba netko...kažem više su usmjereni na rad s djecom nego sa starima.*“ (U2).

Posljednja kategorija, **potreba za domom za starije i nemoćne u Orebiću**, naglašava dugogodišnji problem nepostojanja doma u zajednici: „*A najvažnije od svega bi bilo kad bi se našlo načina, a stalno govorimo o tomu godinama... za dom umirovljenika u Orebiću.*“ (U1). Pružatelji usluga vide lokalni dom kao prioritetni projekt koji bi omogućio starijima da ostanu u svom poznatom okruženju. Ispitanica (U1) jasno kaže: „*Nama je najpotrebnije u Orebiću starački dom. To nam je prioritet (...) Orebić je centar i u Orebiću to treba bit'.*“ Pružatelji također ističu kako bi prenamjena napuštenih objekata mogla riješiti problem nedostatka smještaja: „*Imamo puno tih odmarališta koji propadaju...tu bi se moglo napraviti nešto skromno*“ (U1).

7.3. Percepcija starijih osoba za potrebom za dnevnim boravkom u općini Orebić

Trećim istraživačkim pitanjem htio se dobiti uvid u to kako starije osobe u općini Orebić percipiraju potrebu za dnevnim boravkom. Analizom njihovih odgovora nastojalo se prepoznati ključne stavove, očekivanja te moguće prednosti i prepreke koje starije osobe prepoznaju u vezi s uspostavom dnevnog centra. U nastavku će biti prikazani rezultati temeljni na njihovim odgovorima.

Tablica 7.3.1. Tablični prikaz percepcije starijih osoba za potrebom za dnevnim boravkom u općini Orebić

KATEGORIJA	KOD
Pozitivan stav prema društvenim aktivnostima	Sudjelovanje u aktivnostima i zajedničkom druženju
	Oduševljenje idejom
Percepcija koristi od dnevnog boravka	Glazba i zabava
	Emocionalna dobrobit/optimizam
	Druženje uz ispijanje kave i čaja
	Socijalizacija
Briga o starijima	Smanjenje osjećaja napuštenosti i zaboravljenosti
Sumnja u realizaciju projekta	Skeptičnost prema novim projektima
	Pasivnost lokalne vlasti/nebriga o starijima
Organizacijske prepreke	Udaljenost
	Nedostatak prijevoza

U prvoj kategoriji, **pozitivan stav prema društvenim aktivnostima**, ispitanice iskazuju entuzijazam za takve aktivnosti, poput druženja i zajedničkih događanja. Ispitanica (B4) to sažima riječima: „*To bi bilo odlično, to bi bila prava ideja, to bi bilo dobro*“. Ispitanica

(M1) nastavlja riječima: „100% potreba.“

U drugoj kategoriji, **percepcija koristi od dnevnog boravka**, starije osobe naglašavaju da bi dnevni boravak značajno poboljšao njihovu kvalitetu života. Ispitanice su prepoznale mogućnost za zabavu i glazbu: „*Druženje i muzika, zaplešemo ako ima muzike.*“ (D6). Slično mišljenje dijeli i ispitanica (M2), dodajući i emocionalnu dobrobit: „*Ima neka mala muzika pa da ljudi malo zaplešu i to je to. Malo smijeha (...) Mislim da bi bili manje pesimistični, manje bi se pustili, bili bi aktivniji psihički.*“, dok (M2) naglašava socijalizaciju i druženje kroz ispijanje kave i čaja: „*Mislim ono, evo ja sad već vidim žene u Orebiću koje su već slabije, a vole komunikaciju. Njima bi to bilo idealno. Ma kafu pit', čaj, razgovarat'. Napraviti čajanku. Jednostavno bi se socijalizirali bolje, družili bi se.*“. Ove izjave naglašavaju kako bi dnevni centar pružao ne samo socijalne, već i emocionalne prednosti, omogućujući starijima da uživaju u kvalitetnom i zabavnom vremenu.

U trećoj kategoriji, **briga o starijima**, starije osobe izražavaju nezadovoljstvo trenutnim stanjem brige za njih u zajednici stoga starije osobe ističu kako bi dnevni boravak mogao pomoći u smanjenju osjećaja napuštenosti i zaboravljenosti: „*Da se ljudi osjećaju k'o ljudi, da netko o njima brine, da se ne osjećaju napuštenim i jadnim, zaboravljenim.*“ (V1).

Četvrta kategorija, **sumnja u realizaciju projekta**, pokazuje da mnoge starije osobe izražavaju skeptičnost prema mogućnosti realizacije dnevnog: „*To je potrebno sigurno. Ja bi se odazvala...a što sumnjam da će biti.*“ (B4), dok druga kritizira pasivnost lokalne vlasti: „*Kod nas se ne misli o starim umirovljenicim tako da se ne uvodi ništa.*“ (D6). Navedena se mišljenja slažu s nalazima Štambuk i sur. (2022) koji ističu da se starije osobe u ruralnim krajevima Hrvatske suočavaju s izraženom izolacijom i manjkom dostupnih usluga, što upućuje na potrebu za lokalnim inicijativama i infrastrukturnim ulaganjima kako bi se poboljšala njihova kvaliteta života.

U petoj kategoriji, **organizacijske prepreke**, ističu se problemi poput udaljenosti i nedostatka prijevoza kao ključne prepreke za sudjelovanje starijih osoba u društvenim aktivnostima. Ispitanica (V1) ističe: „*Nemam prijevoza, mislim mogu muža...*“, dok druga ispitanica naglašava problem udaljenosti: „*U Kuni imam sigurno pet starijih žena koje bi rado sudjelovale, ali su previše udaljene.*“ (M1). Navedeni problemi karakteristični su za općine s više naselja, gdje pojedinci često gravitiraju prema jednom centralnom mjestu zbog čega je ključno osmisliti rješenja koja će osigurati bolju dostupnost ovih usluga te omogućiti ravnopravno sudjelovanje starijih osoba iz svih dijelova općine. Petrak i sur. (2006.) ističu da je programe skrbi potrebno organizirati na razini lokalne zajednice, uz prilagodbu specifičnim potrebama pojedinaca. To uključuje procjenu stanja i potreba starijih osoba, planiranje troškova te praćenje kvalitete i učinkovitosti usluga, čime bi se značajno unaprijedila kvaliteta života starijih osoba i njihovih obitelji.

Ukoliko se usporede odgovori starijih osoba s odgovorima pružatelja usluga, jasno je da obje skupine prepoznaju važnost socijalne interakcije kao ključnog aspekta kvalitete života starijih osoba. Starije osobe često su isticale kako im nedostaje druženje i dijeljenje iskustava s vršnjacima što je jasno povezano s osjećajem izoliranosti i manjkom prilika za socijalne kontakte. Pružatelji usluga su to potvrdili, ističući da starijim osobama prvenstveno nedostaje društvo i pažnja. Obje skupine, također, prepoznale su i potrebu za osnivanjem dnevnog boravka kao ključnog prostora za okupljanje, druženje i provođenje različitih aktivnosti. Starije osobe izrazile su entuzijazam za sudjelovanjem u aktivnostima koje bi mogle uključivati kreativne radionice, igre, čitanje ili druge organizirane programe. Pružatelji usluga dijele ovo mišljenje, ističući da bi dnevni boravak omogućio ispunjen dan starijima, pružajući im priliku za socijalizaciju i aktivno sudjelovanje u zajednici. Ove potrebe mogu se povezati s istraživanjem Mužinić i Žitnik (2007.), koje se temelji na ispitivanju vrste i intenziteta potreba starijih osoba u Splitu te otkriva da su kod starijih ljudi potrebe za druženjem i aktivnostima izraženije od zdravstvenih i financijskih potreba. Starije osobe, osobito oni stariji stari, imaju više izražene potrebe za socijalnim kontaktima, uključujući razgovore, druženja i pažnju, u usporedbi s mlađim starijim osobama. Ovaj zaključak naglašava koliko su socijalne interakcije ključne za dobrobit

starijih osoba. Starije osobe izrazito cijene vrijeme provedeno u društvu drugih, što ima značajan pozitivan utjecaj na njihovu kvalitetu života (Mužinić i Žitnik, 2007.). Dnevni boravak ne bi samo zadovoljio potrebu za socijalizacijom, već bi i poticao aktivno sudjelovanje starijih osoba u zajednici. Organizirane radionice, igre, čitanje ili edukativni programi mogli bi im obogatiti svakodnevnicu i pružiti priliku za uspostavljanje novih prijateljstava.

Istraživanje koje je provedeno godinu ranije, 2006. godine, autora Petrak i sur., predstavlja jedan od mogućih pristupa u identificiranju potreba starijih osoba za uslugama skrbi na lokalnoj razini. Autori su promatrali četiri velika područja Hrvatske (Istru, Slavoniju, Dalmaciju i grad Zagreb) te istražili postoje li razlike u stanju, kvaliteti i načinu života osoba starije životne dobi. Rezultati su pokazali da je starije stanovništvo u Dalmaciji u puno nepovoljnijem položaju u odnosu na Slavoniju i Zagreb. Najznačajnije za ovu temu je nalaz da je dostupnost usluga skrbi u Dalmaciji najmanja, a socijalnih interakcija nešto malo bolja nego u Istri, ali lošija u ostala dva područja. Može se zaključiti da socijalne prilike, subjektivno stanje te ograničena pomoć iz zajednice dovode starije osobe, koje žive na području Dalmacije, u vrlo ranjiv položaj (Petrak i sur., 2006.). Navedeno istraživanje naglašava značajnu razliku u kvaliteti života starijih osoba na području Dalmacije u usporedbi s drugim regijama. Općina Orebić, koja je u fokusu provedenog istraživanja ovog rada, upravo spada pod jedan od mnogobrojnih ruralnih i izoliranih područja u južnoj Dalmaciji što često dovodi do ograničenog pristupa socijalnim i zdravstvenim uslugama. Može se zaključiti, uspoređujući nalaze s istraživanjem studentice u sklopu diplomskog rada, da se i nakon skoro dvadeset godina situacija nije puno promijenila. Starije osobe navode kako se često osjećaju zanemarenima, a njihova potreba za većom podrškom od lokalne vlasti izražena je i kroz nedostatak lokalnih programa pomoći. Ovi navodi ukazuju na potrebu za aktivnijom ulogom lokalne zajednice u pružanju podrške i organizaciji aktivnosti za starije osobe.

U ruralnim područjima poput Orebića, nedostatak lokalnog doma za starije osobe predstavlja dugogodišnji problem što potvrđuju i razgovori s ispitanicama. Obje skupine

sudionika istaknule su važnost doma u općini Orebić, što ukazuje na suglasnost u prepoznavanju ove potrebe. Stariji su stanovnici posebno istaknuli svoju frustraciju zbog udaljenosti postojećih domova za starije, naglašavajući potrebu za ostankom u vlastitom mjestu i starenjem u poznatom okruženju. Podaci iz istraživanja provedenog 2017. godine dodatno potkrepljuju ovu potrebu. Istraživanje, koje je uključivalo 52 ispitanika starijih od 65 godina, analiziralo je razlike u zadovoljstvu životom i simptomima depresije između osoba koje žive u domovima za starije i onih koji su ostali u svojim vlastitim prostorima. Rezultati su pokazali da su starije osobe koje žive u svojim domovima zadovoljnije, manje sklone dosadi te imaju jači osjećaj vlastite vrijednosti i volju za životom, čak i u situacijama kada su bile bolesne, u usporedbi s onima smještenima u domovima za starije osobe (Kivač, 2017.; Bijuklić i sur., 2018. prema Šipuš, 2023.). Pružatelji usluga također prepoznaju dugogodišnji problem nepostojanja lokalnog doma za starije i nemoćne.

Kada je riječ o percepciji starijih osoba o potrebi za dnevnim boravkom, ističe se pozitivno mišljenje o prednostima takvog prostora, kao i sumnja u realizaciju zbog nedovoljne podrške lokalne zajednice. Slično tome, stručnjaci su istaknuli nedostatak inicijative od strane lokalnih vlasti za stvaranje ovakvih usluga, što ukazuje na nužnost bolje organizacije i angažmana lokalne zajednice u rješavanju potreba starijih.

U konačnici, iako obje skupine prepoznaju slične izazove, stručnjaci se više fokusiraju na praktične aspekte pružanja usluga, dok starije osobe naglašavaju socijalne i emocionalne potrebe koje dolaze s dobi, što je ključno za razumijevanje kako najbolje poboljšati njihovu kvalitetu života.

7.4. Praktične implikacije i ograničenja istraživanja

Rezultati ovog istraživanja pružaju značajan uvid u potrebe starijih osoba u općini Orebić, kao i u percepciju stručnjaka koji rade s ovom populacijom. Ove spoznaje mogu imati praktične implikacije na razvoj i unapređenje socijalnih usluga namijenjenih starijima, a osobito na lokalnoj razini.

Identificirane potrebe, kao što su druženje, dostupnost društvenih prostora i aktivnosti te osiguranje prijevoza, predstavljaju ključne aspekte za poboljšanje kvalitete života starijih osoba. Organizacija društvenih aktivnosti, uključivanje u kreativne radionice, kulturni događaji i sportske aktivnosti mogu smanjiti socijalnu izolaciju, koja je posebno izražena u ruralnim sredinama. Nadalje, osiguranje društvenih prostora, kao što je dnevni centar za starije osobe, moglo bi pružiti sigurno mjesto za okupljanje, druženje i uključivanje u aktivnosti koje su prilagođene njihovim željama i interesima. Također, korištenje iskustava i vještina starijih osoba kroz vođenje radionica može dodatno osnažiti njihov osjećaj korisnosti u zajednici.

Važan nalaz istraživanja je i percepcija stručnjaka o potrebi za boljom organizacijom socijalnih usluga, kao što su pomoć u kućanstvu, organizirani prijevoz i redoviti posjeti starijim osobama. Ovi podaci mogu biti ključni za razvoj lokalnih socijalnih programa koji bi odgovarali specifičnim potrebama starije populacije u Orebiću.

Također, identificirana potreba za staračkim domom u Orebiću otvara mogućnosti za infrastrukturni razvoj i strateško planiranje lokalnih vlasti. Prenamjena napuštenih objekata u staračke domove mogla bi značajno poboljšati kvalitetu života starijih osoba, omogućujući im da ostare u svom poznatom okruženju. Osim toga, uspostava ovakvih domova smanjila bi opterećenje na obiteljima, pružajući bolju skrb i podršku starijima koji su trenutno prisiljeni napustiti svoju zajednicu kako bi dobili odgovarajuću skrb.

Praktične implikacije ovog istraživanja mogu poslužiti kao smjernice lokalnim vlastima, socijalnim radnicima i stručnjacima u osmišljavanju novih programa i inicijativa. Osim toga, ove spoznaje mogu biti od koristi za daljnja istraživanja, osobito u proučavanju specifičnih potreba starijih osoba u ruralnim zajednicama te učinkovitosti programa socijalne skrbi. Korištenjem ovih podataka, lokalne vlasti mogu bolje razumjeti izazove s kojima se starije osobe suočavaju i razviti odgovarajuće politike i strategije za poboljšanje kvalitete njihovog života.

Iako ovo istraživanje pruža vrijedne uvide, potrebno je istaknuti nekoliko ograničenja koja mogu utjecati na rezultate istraživanja. Jedna od metoda uzorkovanja korištena u ovom

istraživanju, točnije metoda snježne grude, nosi određena ograničenja što je uočeno i u ovom istraživanju. Iako nitko od pozvanih osoba nije odbio sudjelovati niti je itko odustao tijekom intervjua, sama metoda uzorkovanja potencijalno je vodila prema prisnijem uzorku. Početni sudionici istraživanja preporučili su nove sudionike iz svog društvenog kruga, što je rezultiralo sličnim socijalnim aktivnostima i razinom uključenosti među sudionicima. Ova metoda može dovesti do homogenosti uzorka budući da su osobe koje su predložene od strane početnih sudionika vjerojatno imale slične karakteristike i iskustva. Osim toga, kada je riječ o stvarnim potrebama, stečen je uvid u potrebe isključivo onih koji su funkcionalni, kako kognitivno tako i tjelesno.

Uz to, značajan nedostatak predstavlja i činjenica da su sudionici istraživanja stanovali u centralnom mjestu, točnije Orebiću. Od ukupno šest ispitanika, troje ih je bilo iz Orebića, što predstavlja značajan nedostatak. Ova koncentracija sudionika iz jednog mjesta smanjuje heterogenost. Da bi se postigla veća heterogenost, ali i veća raznolikost podataka, idealno bi bilo da je svaki ispitanik bio iz drugog mjesta ili naselja unutar općine Orebić. Također, sve su sudionice istraživanja ženskog spola, što ukazuje na neispunjavanje uvjeta heterogenosti. Ovaj nedostatak heterogenosti u uzorku može ograničiti mogućnost generalizacije rezultata. Prema Silvermanu (2015.) uključivanje različitih demografskih skupina omogućuje istraživačima da identificiraju širok spektar potreba i razviju intervencije koje su prilagođene cijeloj populaciji starijih osoba. U kontekstu prepoznavanja potreba, koje će pomoći pri osmišljavanju usluga starijim osoba, uključivanje različitih perspektiva može pomoći u oblikovanju učinkovitijih programa. Rezultati istraživanja su, unatoč homogenosti uzorka, pokazala da su ključne potrebe starijih osoba u općini Orebić jasne i konzistentne budući da su sve ispitanice spominjale slične, ako ne i iste potrebe.

Uključivanje sudionika iz različitih dijelova općine te odabir druge metode uzorkovanja, moglo bi donijeti drugačije rezultate i otkriti nove teme što bi doprinijelo boljoj raznolikosti podataka i omogućilo širu primjenjivost zaključaka istraživanja.

8. Zaključak

Zajednice funkcioniraju kao živi sustavi na koje utječu ne samo međusobni odnosi među stanovnicima i institucijama, već i percepcija koju stanovnici imaju o svojoj lokalnoj zajednici i osjećaju zajedništva (Miljenović, 2013.). Ovakav pristup naglašava važnost subjektivnog doživljaja i emocionalne povezanosti s mjestom u kojem živimo te je posebno važan kada govorimo o prepoznavanju specifičnih potreba starijih osoba u zajednici. Kako populacija stari, rastu i izazovi povezani s osiguravanjem adekvatne podrške za starije osobe. Potrebno je razumijeti ne samo njihove fizičke i zdravstvene probleme, već posebno iz djelokruga socijalne skrbi, razumjeti i socijalne i psihološke aspekte njihovog života. Kroz istraživanje empirijski se došlo do nalaza koji nam ukazuju da se stariji ljudi često suočavaju s problemima izolacije, usamljenosti te gubitkom osjećaja korisnosti i pripadnosti zajednici. Kako bi se odgovorilo na navedene izazove, zajednice trebaju razviti nove i inovativne usluge koje će poboljšati kvalitetu života starijih osoba. Primjerice, organizacija redovitih društvenih događaja te aktivnosti i radionica kroz koncept dnevnog boravka, može potaknuti njihov osjećaj pripadnosti i aktivno sudjelovanje u zajednici.

Važno je osigurati i podršku u kući za one koji su manje pokretni, a samim time i manje aktivni. Usluge poput pomoći u kućanskim poslovima, dostave obroka i slične vrste pomoći mogu značajno unaprijediti dobrobit starijih osoba i omogućiti da dulje ostanu u svojim domovima.

Balansiranje subjektivnih percepcija starijih osoba s objektivnim mjerama razvoja ključno je za osiguranje da se njihovi prioriteti i potrebe prepoznaju i sustavno rješavaju. To znači uključivanje starijih, slušanje njihovih glasova te prilagođavanje politika i usluga njihovim stvarnim potrebama. Samo tako možemo osigurati da starije osobe osjećaju podršku i uključenost u svojoj zajednici, što je od suštinske važnosti za njihovu cjelokupnu dobrobit i kvalitetu života. Inkluzivnost potiče osjećaj zajedništva i podrške među svim članovima društva te pomaže u izgradnji društva koje je empatično, koje vrednuje sve svoje članove i potiče osjećaj zajedničke odgovornosti. Upravo to i jest odgovornost svih

pojedinaца u zajednici, posebno u malim lokalnim sredinama, gdje su veze među ljudima često snažnije i međusobna podrška je temelj.

Popis tablica

1. Tablica 7.1.1. Potrebe starijih osoba iz perspektive osoba starije životne dobi u općini Orebić
2. Tablica 7.2.1. Tablični prikaz potreba starijih osoba iz perspektive osoba koje pružaju određene usluge osobama starije životne dobi u općini Orebić
3. Tablica 7.3.1. Tablični prikaz percepcije starijih osoba za potrebom za dnevnim boravkom u općini Orebić

9. Literatura

1. Baturina, D. (2021). Kako zaštititi starije osobe? Mogućnost poboljšanja društvenog položaja i prevencije nasilja nad starijim osobama. *Bogoslovska smotra*, 91(1), 117-144.
2. Braun, V. i Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
3. Bronić, M. (2005). Uloga nevladinih neprofitnih organizacija u pružanju socijalnih usluga i ublažavanju siromaštva. *Financijska teorija i praksa*, 29 (1), 117-132.
4. Državni zavod za statistiku (2022). Dostupno na mrežnoj stranici Državnog zavoda za statistiku: <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>
5. Erikson, E.H. (2008): *Identitet i životni ciklus*. Beograd: Zavod za udžbenike
6. Galić, S. i Tomasović Mrčela, N. (2013). *Priručnik iz gerontologije, gerijatrije i psihologije starijih osoba – psihologija starenja*. Osijek: Medicinska škola Osijek.
7. Grubišić Juhas, V. (2005). Gerontološki centar Pula - primjer dobre prakse u skrbi za starije ljude. *Hrvatski Časopis za javno zdravstvo*, 1 (3), 215-221
8. Jedvaj, S., Štambuk, A. i Rusac, S. (2014). Demografsko starenje stanovništva i skrb za starije osobe u Hrvatskoj. *Socijalne teme*, 1 (1), 135-154.

9. King, N. (2004). Using templates in the thematic analysis of text. In C. Cassell & G. Symon (Eds.), *Essential guide to qualitative methods in organizational research* (pp. 256–270). SAGE Publications.
10. Laklija, M., Rusac, S. i Žganec, N. (2008). Trendovi u skrbi za osobe starije životne dobi u Republici Hrvatskoj i u zemljama Europske Unije. *Revija za socijalnu politiku*, 15 (2), 171-188
11. Levitas, R., Pantazis, C., Fahmy, E., Gordon, D., Lloyd, E. i Patsios, D. (2007). *The Multi-dimensional Analysis of Social Exclusion*. Bristol: Department of Sociology and School for Social Policy, University of Bristol
12. Lindsay Smith, G., Banting, L., Eime, R., O’Sullivan, G. i Van Uffelen, J. G. (2017). The association between social support and physical activity in older adults: A systematic review. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 14 (1), 1-21.
13. Lučanin, D., Despot Lučanin, J. i Havelka, M. (2000). Potrebe starijih osoba za cjelovitim uslugama skrbi u lokalnoj zajednici. *Revija za socijalnu politiku*, 7 (1), 19-27.
14. Lulić, M. i Rešetar Čulo, I. (2013). Social exclusion and the rights of older persons. U: Barković Bojanić, I. i Lulić, M. (ur.), *Contemporary Legal and Economic Issues IV*, 65-93. Faculty of Law. Osijek
15. Milas, G. (2009). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
16. Miljenović, A. (2013). Pristup razvojno osjetljivim zajednicama u Hrvatskoj: između teorijske konceptualizacije i političko-pravnih rješenja. *Politička misao*, 50 (3), 155-179.
17. Mužinić, R. i Žitnik, E. (2007). *Kvaliteta života starijih osoba - rezultati istraživanja*. Split: Udruga Mi.
18. Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E. i Moules, N. J. (2017). Thematic Analysis: Striving to Meet the Trustworthiness Criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1).

19. Orellana, K., Manthorpe, J. i Tinker, A. (2020). Day centres for older people: A systematically conducted scoping review of literature about their benefits, purposes and how they are perceived. *Ageing and Society*, 40(1), 73-104.
20. Ovsenik, R. i Vidic, D. (2013). Odnos starijih osoba prema slobodnom vremenu. *Media, culture and public relations*, 4 (1), 55-60.
21. Pečjak, V. (2001). Psihologija treće životne dobi. Zagreb: Prosvjeta
22. Petrak, O., Despot Lučanin, J. i Lučanin, D. (2006). Kvaliteta starenja - neka obilježja starijeg stanovništva istre i usporedba s drugim područjima Hrvatske. *Revija za socijalnu politiku*, 13 (1), 37-51.
23. Plašćak, A. (2021). *Problematika institucionalnog smještaja starijih osoba u Republici Hrvatskoj*. Završni rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek.
24. Podgorelec, S. (2004). *Kvaliteta života starijega stanovništva u izoliranim sredinama - primjer hrvatskih otoka*. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet.
25. Podgorelec, S. i Klempić, S. (2007). Starenje i neformalna skrb o starijim osobama u Hrvatskoj. *Migracijske i etničke teme*, 23(1-2), 111–134.
26. Podgorelec, S., Klempić Bogadi, S. i Šabijan, M. (2018). Slobodno vrijeme – Dimenzija kvalitete života stanovništva ruralnih prostora Hrvatske. *Geoadria*, 22(2), 267-292.
27. Sedlar, Z. (2022). *Aktivnosti u domovima za starije i nemoćne osobe Međimurske županije*. Završni rad. Koprivnica: Sveučilište Sjever.
28. Silverman, D. (2011). *Interpretacija kvalitativnih podataka: Vodič kroz principe kvalitativnog istraživanja* (4. izd.). SAGE Publications.
29. Stones, D. i Gullifer, J. (2016). „At home it’s just so much easier to be yourself“: Older adults’ perceptions of ageing in place. *Ageing and Society*, 36(3), 449-481.
30. Šipuš, V. (2023). Uloga programa "Zaželi – program zapošljavanja žena" kao oblika deinstucionalizacije. *Marsonia: Časopis za društvena i humanistička istraživanja*, 2(2), 61-74.

31. Šendula - Jengiđ V. (2009). Unaprjeđenje kvalitete rada u domovima za stare i nemoćne : praktikum za djelatnike : odabrane teme. Rab: Sapere Aude.
32. Štambuk, A., Skokandić, L. i Penava Šimac, M. (2022). Potrebe starijih osoba za uslugama iz sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*, 29 (2), 191-211.
33. Štambuk, A., Sučić, M. i Vrh, S. (2014). Socijalni rad u domu za starije i nemoćne osobe – izazovi i poteškoće. *Revija za socijalnu politiku*, 21 (2), 185-200.
34. Tandara, E. (2023). *Utjecaj kulturnog sadržaja na percepciju i zadovoljstvo građana*. Diplomski rad. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku.
35. Tucak Junaković, I., Broz Tominac, S. i Vašiček, V. (2023). Fizička i druge aktivnosti u zajednici kao podrška aktivnom i zdravom starenju: Rezultati projekta SENIOR 2030. *Suvremena psihologija*, 26(1), 31-45.
36. Tucak, I. i Nekić, M. (2007). Uloga Eriksonovih komponenti ličnosti u psihičkoj dobrobiti srednje i starije dobi. *Suvremena psihologija*, 10(1), 9-30.
37. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2023). World Population Ageing 2023: Highlights. United Nations. Dostupno na mrežnoj stranici UN-a: <https://www.un.org/development/desa/pd/content/world-population-ageing-2023>
38. Vrban, S. (2014). Izrada europskog okvira ključnih kompetencija za rad sa starijim osobama (ELLAN). *Andragoški glasnik*, 18 (1. (32)), 83-90.
39. Zloković, J. i Zovko, A. (2020). *Gerontologija – izazovi i perspektive*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada. Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet